

УДК 37.016.796.011.61

Філатова З.І.

ОЦІНКА МОТИВАЦІЙНИХ СПРЯМУВАНЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП ДО ОВОЛОДІННЯ НАВИЧКОЮ ПЛАВАННЯ

В статті викладено оцінку мотиваційних спрямувань до навчання плавання у студентів спеціальних медичних груп з огляду на характер їх захворювання та принципи безпеки. Оцінка мотиваційних спрямувань передбачає урахування спрямованості інтересів щодо безпеки навчання плавання; характер захворювання; фізичної та психологічної готовності студентів до процесу навчання плавання. При оцінці мотиваційних спрямувань студентів спеціальних медичних груп, які до сьогодні, з різних причин, не оволоділи навичкою плавання, з'ясовано їх життєві пріоритети до навчання.

Ключові слова. Студенти спеціальних медичних груп, мотиваційні спрямування, навчання плавання, хронічні захворювання, виникнення непередбачених ситуацій.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з постійним зростанням кількості студентів спеціальних медичних груп виникає необхідність вдосконалення методик підходу в навчанні їх плавання під час навчання у ВНЗ. Формування позитивної мотивації до занять з оволодіння навичкою плавати – суттєва віха життя сучасного студента спеціальної медичної групи. [1; 9; 14]. Однак, у повсякденному житті ця проблема до сьогодні залишається недостатньо вивченою. Відчувається нестача в конкретних рекомендаціях і розробках, впровадження яких мало сприяти більш свідомому та успішному оволодінню навичкою плавати студентами спеціальних медичних груп, тим самим залучати їх до здорового способу життя.

Формування позитивної мотивації у студентів спеціальних медичних груп для успішного оволодіння навичкою плавати має виключне значення. [2; 9; 4].

У процесі роботи відзначено, що бажання відвідувати заняття з навчання плавання студентами спеціальних медичних груп, як і в будь-якому навчальному процесі, багато в чому залежить від організації та змісту безпосередньо самих занять.

З метою забезпечення високого відсотка відвідування занять із набуття початкової навички плавати відзначено конкретні причини, що можуть підвищити чи, навпаки, знизити інтерес студентів до занять з навчання плавання [1; 3; 15]. До причин, які не сприяють позитивній вмотивованості до відвідування занять, належать: низька змістовність та якість проведення занять, систематичне невдале виконання студентами наданих вправ, прийомів, рухів, що призводить до втрати студентами впевненості в собі, ставить під сумнів доцільність витрати своїх зусиль та успішність засвоєння навички плавати загалом [5; 8].

Результати дослідження. При оцінюванні мотиваційних спрямувань застосовано методи та прийоми щодо формування прагнення в студентів спеціальних медичних груп отримати навичку плавати та формування в них позитивної мотивації до відвідування занять, а саме:

- активізація пізнавальної діяльності у галузі навчання плавання, поглиблення теоретичних знань щодо доцільності отримання навички плавати;
- досягнення свідомого ставлення до навчання плавання;
- сприяння розвитку активності, особистісної відповідальності та самостійності при виконанні запропонованих вправ у ході занять;
- застосування диференційованого підходу до студентів з різним рівнем страху води під час занять із навчання плавання;
- гнучкість складання диференційованих методик з навчання плавання для студентів спеціальних медичних груп з урахуванням характеру та тяжкості їх захворювання;
- об'єктивне оцінювання отриманої навички плавати на кожному занятті.

У процесі оцінювання, під час проведення соціологічного та педагогічного опитування студентів спеціальних медичних груп вивчено ціннісні мотиваційні спрямування щодо навчання плавання, де взято до уваги їх захворювання, спрямованість інтересів щодо безпеки навчання плавання; фізична та психологічна готовність студентів до нового для них процесу. Варто відзначити, що в студентів спеціальних медичних груп майже не викликала сумнівів необхідність навчитися плавати, незважаючи на присутність у них страху до настання непередбачених ситуацій під час перебування у воді. Результати анкетування серед студентів спеціальних медичних груп, які до сьогодні з різних причин не оволоділи навичкою плавання, засвідчили, що опитані студенти:

- не знали, що є групи з навчання плавання для студентів із вадами здоров'я – 96% всіх опитаних студентів;
- побоювалися можливості браку уваги з боку викладачів – 38%;

- мали побоювання щодо відсутності в басейні спеціальних пристосувань (кругів, манжетів, дощечок та ін.) – 39%;
- мали негативні спогади від самостійних спроб навчитися плавати – 16%;
- це дуже небезпечно при моєму стані здоров'я – 83%;
- але життєвонеобхідно вміти плавати – 100%.

Оцінювання вмотивованості до навчання плавання студентів із відхиленнями у стані здоров'я передбачає раціональне вивчення ступеня їх інформованості щодо значення придбання навички плавати в житті та відчуття його повноцінності. Варто відзначити в студентів відсутність спеціальних знань, які б давали можливість осмислити значення отримання життєвонеобхідної навички плавати, що дало б поштовх до початку свідомого відвідування занять та самостійних спроб контролю за станом власного здоров'я.

Результати проведеного анкетування засвідчили, що використання старих, звичних форм, засобів та методів навчання плавання студентів спеціальних медичних груп не дають можливості стовідсотково вирішувати завдання навчання плавання. Так, з'ясовано, що заняття для студентів спеціальних медичних груп на початку циклу навчання відвідують: із задоволенням – 58%; не люблять відвідувати – 37%; не можуть однозначно відповісти – 5%.

На жаль, питання, пов'язані з мотивацією щодо прагнення навчитися плавати з різних причин фізично пасивних до часу вступу у ВНЗ [1; 6; 11] студентів спеціальних медичних груп, які до сьогодні не отримали навички плавати, залишаються недостатньо вивченими. Водночас у сучасному студентському житті роль мотиваційного, збуджувального чинника виявляється все більш виражено.

Так, чинниками позитивної мотивації в студентів спеціальних медичних груп до занять із навчання плавання є отримання знань та практичних навичок щодо можливості контролю за станом власного здоров'я; спостережень за відчуттями, їх зміною з отриманням навички плавати; втратою неприємного відчуття небезпеки водного середовища; власними спостереженнями за новим для них відчуттям "води".

У процесі вивчення мотивації до занять із навчання плавання мотиви специфічної, нової для студентів спеціальних медичних груп діяльності [3] можна поділити на такі групи: мотиви суспільного обов'язку; мотиви, засновані на інтересах щодо здорового способу життя мотиви, засновані на суб'єктивній оцінці стану власного здоров'я.

Результати аналізу засвідчили, що основними мотивами діяльності є такі:

Суспільний мотив – усвідомлення потреби в загальнозначущій діяльності. Сутність мотиву полягає в усвідомленні необхідності занять із навчання плавання для придбання життєвонеобхідної навички з метою досягнення ефекту оздоровлення.

Мотив досягнення – інтерес до фізкультури (осмислення потреби в самостверженні); виявляється в потребі розвивати в процесі занять із навчання плавання свої інтелектуальні та фізичні здібності, використовувати отримані знання та навички, досягти самоствердження. Мотив досягнення пов'язаний, як правило, з метою стати переможцем змагань тощо.

Мотив співробітництва (усвідомлення потреби в суспільних заняттях фізичними вправами) зумовлений соціальним характером процесу навчання. Він полягає в намаганні планувати спільну роботу групи, що займається, здійснювати допомогу один одному під час занять, спільно підводити підсумки зробленої роботи.

Мотив нагородження – усвідомлення потреби в покращенні стану здоров'я як нагороди за працю. В основі цього мотиву лежить потреба, яка задовольняється завдяки тому, що студенти з отриманням навички плавати відчували себе переможцями над собою та власними відчуттями.

Визначення системи ціннісних орієнтацій студентів, які не вміють плавати, ієрархії в їх системі цінностей проведено за допомогою психологічних тестів [7]. Визначено змістовний бік спрямування діяльності студентів, складову їх взаємодії з навколишнім середовищем; ставлення до людей; сприйняття себе як особистості; ставлення до отримання навички плавати як самоствердження (рис. 1).

Згідно з отриманими даними, значна кількість студентів спеціальних медичних груп на перше місце ставить абсолютні загальнолюдські цінності, а саме: вдале сімейне життя, розвинутість особистості.

До другої групи цінностей студенти віднесли цінність здоров'я та рухової активності, до цієї групи віднесено прагнення щодо оволодіння життєвонеобхідною навичкою плавати.

Третє місце посіли цінності професійної самореалізації: успіхи в навчанні, готовність до обраної професії, громадська активність.

Четверте місце посіли цінності самоствердження. До цієї групи цінностей належать прагнення щодо оволодіння життєвонеобхідною навичкою плавати, авторитет серед оточуючих.

Наступна група, яка посіла останнє, п'яте місце, – етичні цінності: розумові здібності, вміння спілкуватися, наявність сили волі і зібраності, відчуття краси рухів та ін.

Відзначено, що студентами спеціальних медичних груп упродовж усього циклу оволодіння початковою навичкою плавати висловлювалося побажання уникати суворих вимог щодо виконання нормативів та водночас озвучувалася пропозиція щодо збільшення надання кількості вправ упродовж занять, за допомогою яких загартовувався б організм, що буде сприяти покращенню здоров'я. Мотиваційні чинники щодо оволодіння початковою навичкою плавати у студентів спеціальних медичних груп наведено на рис. 2.

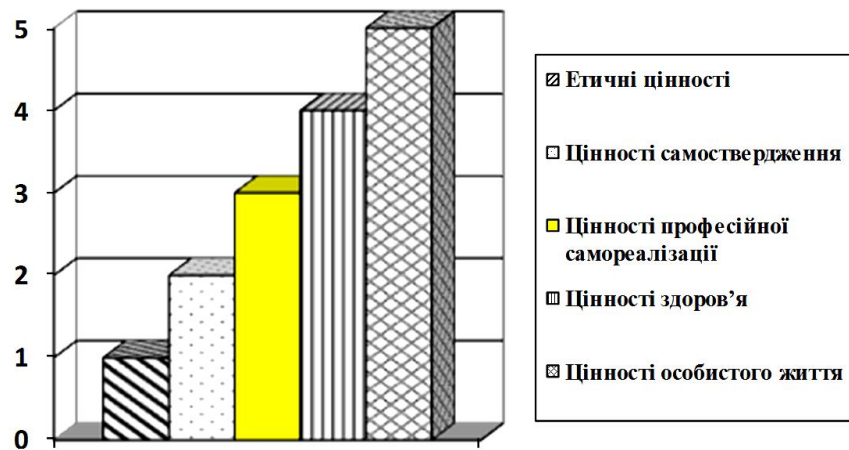

Рис. 1. Розподіл основних ціннісних орієнтацій студентів спеціальних медичних груп

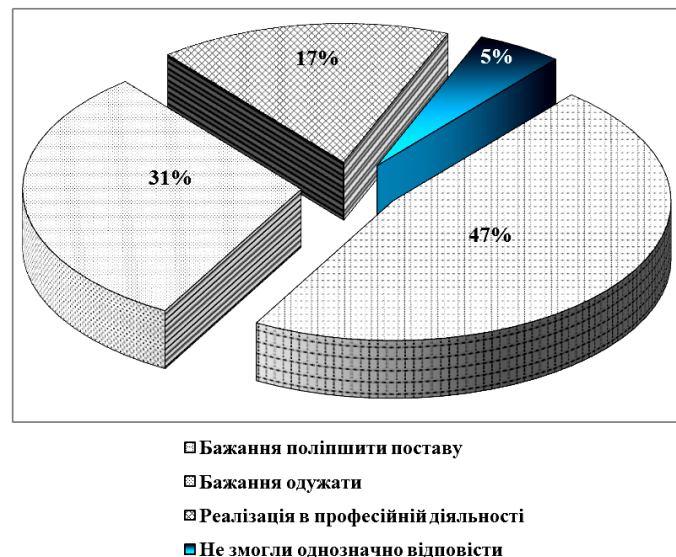

Рис. 2. Мотиваційні чинники щодо оволодіння навичкою плавати в студентів спеціальних медичних груп

Як видно: 47% студентів прагне поліпшити поставу засобами плавання; 31% – одужати; 17% – реалізуватися в професійній діяльності; 5% – не змогли дати однозначної відповіді.

Але водночас на запитання "Чи необхідно уміти плавати?" позитивно відповіли 80% першокурсників), 98% другокурсників – студентів спеціальних медичних груп.

На запитання "Чи хотіли б Ви, щоб ваші діти уміли плавати?" позитивно відповіли 95% першокурсників; 100% студентів другого курсу відповіли стверджувально.

Відзначено, що студенти спеціальних медичних груп зацікавлені в заняттях із навчання плавання в основному в контексті корекції фігури, постави, зниження ваги – 62%. Однак 22% студентів побоювалися отримати гострі респіраторні захворювання внаслідок переохолодження, а 16% – через підвищене відчуття страху перед водним середовищем, а саме, через очікування ними виникнення "неприємних" ситуацій під час занять, що було зумовлено негативним досвідом, набутим ще з дитинства та підтвердженим у процесі отримання навички плавати під час занять фізкультурою в школі.

У ході оцінювання вмотивованості студентів до отримання життєво необхідної навички плавати відповіді студентів, що означили позитивне ставлення, склали 49%; не змогли сформулювати відповідь щодо доцільності уміня плавати – 27%; відповіли негативно – 24%. Отже, сума відповідей "негативно" та "не вбачаю доцільності" практично дорівнює кількості відповідей "позитивно" – 49% щодо свідомого отримання навички плавати. Цей факт засвідчує *несформованість прагнень* у студентів спеціальних медичних груп та *недостатність знань* щодо значення уміня плавати, його впливу на стан здоров'я, на становлення гармонійно розвинутої особистості.

Висновки. Варто визначити, що формальний підхід до навчання плавання студентів спеціальних медичних груп у межах навчального процесу ВНЗ за загальноприйнятою навчальною програмою не

зацікавлював, а навпаки, викликав нерозуміння в доцільності відвідування занять та небажання навчатися плавати; не виявляв в них позитивної сформованості мотивів до занять, оскільки уміння плавати не було означене як життєво необхідна навичка, яка не була означена інтегрально важливою якістю особистості, не посідала чинного місця як мета самоствердження, саморозвитку, самовдосконалення. Урахування отриманих даних буде сприяти удосконаленню методик з навчання плавання, оптимізації процесу з широким використанням різноманітних форм, засобів і методів, що сприятиме зміцненню здоров'я студентів спеціальних медичних груп, формувати їх позитивну вмотивованість до отримання життєво необхідної навички плавати, залучати до здорового способу життя.

Перспективи подальшого дослідження Розробка методики навчання плавання студентів спеціальних медичних груп при захворюваннях різної етіології на основі формування в них позитивної вмотивованості до занять.

Використані джерела

1. Блавт О. З. Плавання як засіб реабілітації студентів, які займаються у спеціальних медичних групах (в умовах вузу) / О. З. Блавт, Л. П. Цьовх // Спортивна наука України, 2009. – № 2. – С. 42–54.
2. Дубогай О. Д. Методика фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп / О. Д. Дубогай, А. В. Цьось, М. В. Евтушок. – Луцьк : Східно-європейський Національний університет імені Лесі Українки, 2012. – С. 276–277
3. Сидоров В. В. Мотивационно-ценностное отношение студентов к физическому воспитанию / В. В. Сидоров. – Л., 1990. – 47 с.
4. Сіренко Р. Р. Фактори, що впливають на рухову активність та мотивацію до занять фізичним вихованням студентів вищих навчальних закладів / Р. Р. Сіренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2005. – №15 – С. 44–51.
5. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен; пер. с нем.; под ред. Б.М.Величковского; предисл. Л. И. Анцыферовой, Б. М. Величковского – М. : Педагогика, 1986. – Т.1. – 408 с.
6. Царегородцева Л. Д. Улучшение психофизического состояния студентов средствами оздоровительного плавания / Л. Д. Царегородцева, О. В. Тиунова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2005. – № 1. – С.22–26.
7. Энциклопедия психологических тестов : Общение, лидерство, межличностные отношения. – М. : ООО АСТ, 1997. – 304 с.
8. Darst P. W. Dynamic physical education for secondary school student / P. W. Darst, R. P. Pangrazi. – 6th ed. – San Francisco [etc.] : Pearson Benjamin Cummings, 2009. – XIV, 560 p.
9. C. Handbook for the teacher of swimming [Text] / C. Hardy – London : Pelham, 1987. – 134 p.
10. Hill M. In pursuit of excellence : student guide to sports development / Michael Hill. – London; New York: Roulledge, 2007. – VIII, 124 p. (Student sports studies).
11. Holmer I. Physiology of swimming man [Text] / I. Holmer. – Stockholm, 1974. – 55 p.
12. Phillips B. Body for life. 12 weeks to mental and Physical Strength / B. Phillips. – Harper Collins Publishers. – 1999. – 201 p.
13. Sparker D. Swimming for all [Text] / D. Sparker. – London, 1985. – 109 p.
14. Thomas D. G. Teaching swimming [Text] : steps to success / D. G. Thomas. – Champaign, 1989. – 154 p.
15. Vincen W. Swimming [Text] / W. Vincent, B. Vickers – New York, 1982. – 115 p.

Filatova Z.

ESTIMATION OF STUDENTS OF SPECIAL MEDICAL GROUPS MOTIVATION TO ACQUIRING SWIMMING SKILLS

This article contains estimation of motivation students of special medical groups to learn to swim, depending on their diseases health problems and security principles.

Evaluation of determination motivational orientations for teaching students of special medical groups, taking note of their diseases and phobias during classes lessons; focusing students' interests on swim studding safety; physical and psychological readiness to new learning process of swimming. Noted, that the necessity to learn to swim haven't caused any doubts for these students, despite appearing some fears of unexpected situations during staying in water. Understanding of healthy influence of swimming exercises on human body and meaning of swimming in everyday life, opportunity to feel like a "new" and so on were defined as the motivational factors.

Motivational orientation for students of special medical groups motivations, who haven't learned swimming yet for various reasons, was found during estimation of their inspirational values.

Key words: *students of special medical groups, motivational orientations, to learn to swim, chronic diseases, appearance of unexpected situations.*

Стаття надійшла до редакції 16.09.2016